

**ВІДГУК**  
**офіційного опонента доктора економічних наук, професора**  
**Мігус Ірини Петрівни**  
**на дисертаційну роботу Гури Вадима Вікторовича**  
**«ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРОТИДІЇ**  
**КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**  
**СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ»**  
**подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю**  
**073 «Менеджмент»**

**Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.** Боротьба з корупцією є актуальною саме сьогодні, оскільки корупція є однією з найбільших загроз для демократії, прав людини, економічного розвитку та безпеки України. Корупція підриває довіру до державних інституцій, сприяє зловживанням владою, порушує принципи рівності та справедливості, створює перешкоди для інвестицій та інновацій, сприяє конфліктам та нестабільності. Боротьба з корупцією є також важливою умовою для підтримки міжнародних партнерів України, зокрема Європейського Союзу та Міжнародного валютного фонду, які надають фінансову та технічну допомогу для реформування країни.

Розробка ефективної системи оцінки рівня корупції, корупційних ризиків є актуальною для України, оскільки корупція є однією з найбільших проблем, яка підриває довіру до державних інституцій, гальмує економічний розвиток, порушує права та інтереси громадян. Процеси формування антикорупційного механізму в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання потребують системного вивчення, оскільки вони мають важливе значення для підвищення конкурентоспроможності, ефективності та сталості розвитку підприємств. За таких умов виняткового значення набуває формування механізму попередження та протидії корупції в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, який був би спроможним протидіяти численним загрозам.

Незважаючи на те, що окресленим питанням присвячено чимало досліджень вітчизняних і зарубіжних учених в галузі економічної безпеки, в полі зору сучасної науки і практики перебувають питання дослідження теоретичних та методичних основ механізму попередження та протидії корупції в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. З огляду на це дисертаційну роботу Гури В.В. варто вважати актуальною і своєчасною.

Дослідження Гури В.В. виконано згідно з планами наукових досліджень Львівського державного університету внутрішніх справ в межах теми науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт «Економічна безпека соціально-економічних систем: проблеми теорії та практики» (номер державної реєстрації

0121U112498), в межах яких автором запропоновано механізм протидії загрозам спричиненими корупційними діями в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання галузі електроенергетики, який на відмінну від існуючих, передбачає використання сучасного методичного підходу до ефективного впорядкування визначених загроз з метою представлення нової форми протидії ним.

**Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.** Виходячи із розуміння необхідності розробки механізму попередження та протидії корупції в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, у роботі визначено мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження, які в цілому правильно відображають його сутність. Комплекс завдань, які поставлені та вирішені автором, дали змогу логічно структурувати роботу, розкрити її зміст.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації Гури Вадима Вікторовича та виносяться ним на захист, є цілком теоретично обґрунтованими й містять результати їх практичного використання. Їх виклад супроводжується критичним оглядом та посиланням дисертанта на результати наукових робіт вітчизняних та закордонних науковців за обраною темою, вдалим застосуванням загальнонаукових принципів проведення досліджень, використанням сучасного методичного інструментарію та засобів обробки вихідної інформації.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується використанням широкої інформаційної бази за темою дисертації, в т.ч. офіційних статистичних даних, нормативно-правових актів, які стосуються діяльності суб'єктів господарювання, монографій, численних наукових публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, інтернет-джерел.

Отже, детальне вивчення змісту дисертаційної роботи, наведених у ній статистичних даних і розрахунків дає можливість зробити висновок про обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертації.

**Науковий рівень дисертації та наукових публікацій здобувача.** Структура дисертаційної роботи Гури Вадима Вікторовича розроблена у відповідності із поставленими у дисертації завданнями, що дозволили досягти мети, яка полягала в удосконаленні теоретичних положень та розробці науково-методичних рекомендацій із формування механізму попередження та протидії корупції в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Дисертаційна робота виконана українською мовою та оформлена у відповідності до вимог Міністерства освіти і науки України. Обсяг дисертації та її зміст відповідає вимогам освітньо-наукової програми за спеціальністю «Менеджмент» Львівського державного університету внутрішніх справ.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, відображено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, подано відомості щодо апробації та публікації результатів дослідження.

Перший розділ «Теоретичні засади формування механізму попередження та протидії корупції в системі економічної безпеки суб'єктів господарювання» присвячено розробці теоретичних засад формування механізму попередження та протидії корупції, що полягають у дослідженні сутнісних понять як економіко-правових категорій, що впливають на забезпечення економічної безпеки при цьому чітко окреслюють правові межі об'єкта дослідження, а також виділяють суб'єктів дослідження, характеризуючи причини виникнення корупції та основні її ознаки.

Автором запропоновано розглядати корупцію як економіко-правову категорію і «розуміти складне багатоаспектне системне явище, що полягає в неправомірному аморальному використанні особами, що мають владні чи управлінські повноваження, власного становища, статусу чи авторитету в особистих корисливо-егоїстичних інтересах з метою збагачення чи отримання іншого роду преференцій для себе чи інших осіб за рахунок держави або її громадян» (с.30-31), виокремлено види корупції, розроблено теоретичні аспекти забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання через визначення взаємозв'язку понять «економічна безпека», «корупція» і «комплаєнс», що створює умови для формування дієвого антикорупційного механізму, детально розглянувши сутність поняття «комплаєнс», «комплаєнс-ризик-менеджменту» та «комплаєнс-контролю» (с.49-57), використовуючи міжнародні законодавчі норми сформував основні напрямки антикорупційної діяльності в Україні.

В другому розділі «Науково-методичні підходи до оцінювання корупції в сфері підприємництва» Гура В.В. на основі результатів тенденційного аналізу здійснив обґрунтування формуючі чинники Індексу сприйняття корупції в Україні, розробив механізм оцінювання рівня корупції в Україні, який дозволяє контролювати рівень корупції, її сприйняття та дає можливість більш точно визначити ці показники для формування інформаційної бази забезпечення економічної безпеки підприємств й організацій.

Провівши аналіз динаміки основних показників протидії корупції автор визначив тенденцію прямолінійної залежності між зниженням корупції та Індексом економічної свободи, що підтверджує покращення економічної ситуації в державі при зниженні рівня корупції, розробив методичні засади оцінювання корупційних ризиків, запропонував власне бачення основних етапів оцінювання корупційних ризиків з врахуванням особливостей забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання та «карту корупційних ризиків підприємства», яка охоплює основні

бізнес-процеси підприємства, їх рівень ризику та зведений опис можливих корупційних правопорушень.

Третій розділ «Вдосконалення антикорупційного механізму в системі економічної безпеки суб'єктів господарювання» є обґрунтуванням впливу загроз на створення негативних умов діяльності підприємств електроенергетики, за яких уможлиблюється процес вирішення власних потреб окремих осіб через корупційні домовленості з іншими суб'єктами господарювання чи органами державного управління. Дисертантом розроблено механізм протидії загрозам, які спричинені корупційними діями, що базується на сучасному методичному підході до ефективного впорядкування наявних загроз, представляючи нову форму протидії цим загрозам, особливо при використанні майна та наданні послуг суб'єктами господарювання.

Запропоновано науково-практичний підхід до побудови антикорупційного механізму забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, особливістю якого є циклічність здійснення послідовних процесів, що застосовуються при побудові та реалізації антикорупційного механізму з чітким детальним врахуванням особливостей кожного етапу. Обґрунтовано особливості формування антикорупційного механізму в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання саме в галузі електроенергетики та визначено складність формування цього механізму з врахуванням трьох основних аспектів: рівень економічної безпеки, протидія загрозам і ресурсне забезпечення.

Сформовано науково-методичний підхід до антикорупційного механізму в системі економічної безпеки суб'єктів господарювання, що спричиняє визначення альтернативних варіантів отримання ресурсів з можливістю вибору оптимального варіанту, використовуючи метод парних порівнянь, обґрунтовано потребу у фінансово-матеріальних та кадрових ресурсів для ефективного функціонування антикорупційного механізму в системі економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Високий рівень дисертації підтверджується науковим стилем викладу матеріалу, логічною побудовою роботи, достатньою обґрунтованістю положень та висновків.

За темою дисертації опубліковано 17 наукових праць, в тому числі 5 статей у наукових фахових виданнях, 1 стаття в іноземному виданні, що входить до міжнародних наукометричних баз та 11 тез доповідей за матеріалами науково-практичних конференцій різних рівнів та круглих столів. Загальний обсяг публікацій становить 5,73 др. арк., з яких особисто здобувачеві належить 5,05 др. арк. Слід зазначити, що результати досліджень пройшли апробацію на достатній кількості науково-практичних заходів різного рівня та в різних країнах.

**Наукова обґрунтованість та новизна представлених результатів проведених досліджень.** Детальне ознайомлення із дисертаційною роботою та науковими працями Гури В.В. дає підставу зробити висновок про те, що здобувач

зумів виконати поставлені у дослідженні завдання в повному обсязі. При цьому вдалось отримати такі результати, які, на нашу думку, можна віднести до елементів наукової новизни:

- *удосконалення* теоретичних засад формування механізму попередження та протидії корупції, які вирізняються науковим підходом, у рамках якого зазначений механізм є складовою забезпечення економічної безпеки підприємства та передбачає виокремлення суб'єктів та об'єкта, виду, форми та моделі корупції, її ключових ознак і причин виникнення, що дозволяє організувати систему протидії;

- *удосконалення* механізму оцінювання рівня корупції в Україні, який, на відміну від існуючих, передбачає визначення інтегрального індексу, що характеризується такими елементами як контроль за корупцією, її сприйняття, часткою здійснених порушень внаслідок корупційних дій та підвищує точність отриманого результату для формування інформаційного підґрунтя забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання;

- *удосконалення* науково-практичного підходу щодо систематизації загроз економічній безпеці суб'єктів господарювання, який відрізняється від відомих застосуванням математичного моделювання, що дозволяє визначати вплив загроз, їх перелік та рівні в галузі електроенергетики, що сприяє вчасному виявленню та реагуванню у ході функціонування;

- *удосконалення* наукового підходу щодо систематизації загроз економічній безпеці суб'єктів господарювання, який відрізняється від відомих застосуванням математичного моделювання, що дозволяє визначати вплив загроз, їх перелік та рівні в галузі електроенергетики, що сприяє вчасному виявленню та реагуванню у ході функціонування;

- *удосконалення* науково-методичного підходу до побудови антикорупційного механізму забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, який, на відміну від відомих, на основі застосування методу функціонального моделювання та графічної мови, визначає циклічність здійснення послідовних процесів, що передбачає побудову антикорупційного механізму з чітким обґрунтуванням кожного з етапів;

- *удосконалення* науково-методичного підходу до ресурсного забезпечення антикорупційного механізму в системі економічної безпеки суб'єктів господарювання, який відрізняється від існуючих застосуванням сучасного методу парних порівнянь для уможливлення вибору оптимального ресурсного забезпечення (фінансово-матеріального, кадрового), що дозволяє покращити його функціонування;

- *подальший розвиток* теоретико-методичних основ щодо подолання корупції в системі економічної безпеки підприємства, що, на відміну від відомих, відрізняється змістом з врахуванням взаємозв'язків між поняттями «економічна

безпека», «корупція» і «комплаєнс», для подальшого розвитку теоретико-методичної бази інноваційного застосування антикорупційного комплаєнсу з метою забезпечення економічної безпеки в умовах протидії корупції;

- *подальший розвиток* методичних засад оцінювання корупційних ризиків суб'єктів господарювання, які відрізняються сформованою та обґрунтованою технологією аналізу і оцінки рівня, ймовірності настання та наслідків і бальною шкалою з врахуванням специфіки діяльності, середовища функціонування суб'єктів господарювання в галузі електроенергетики, що дозволяє на практиці вчасно визначати «вузькі місця» та формувати відповідні заходи щодо протидії корупції.

**Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.** Не викликає сумніву достовірність наукових висновків, отриманих теоретичних узагальнень, оскільки в основу наукового дослідження покладено праці вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі економічної безпеки та протидії корупції з досліджуваної проблематики, а також відповідні законодавчі і нормативно-правові документи.

У дисертації вміло використано значну кількість фундаментальних праць вітчизняних і зарубіжних вчених, значний масив статистичного і фактологічного матеріалу, який якісно опрацьовано і систематизовано в таблицях і рисунках. Отримані здобувачем наукові результати та висновки дисертаційної роботи є достатньо обґрунтованими.

Викладене вище дає можливість зазначити, що у дисертації виконано наукове завдання, яке полягало у теоретичному обґрунтуванні та розробці прикладних засад формування механізму попередження та протидії корупції в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

**Наукове та практичне значення отриманих результатів.** Дисертаційна робота Гури В.В. є вагомим внеском у розвиток теорії і практики економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Наукова цінність результатів дослідження полягає у розробці наукового підходу щодо розвитку теоретичних та методичних засад, які забезпечуватимуть формування механізму попередження та протидії корупції в системі економічної безпеки суб'єктів господарювання, що передбачає вдосконалення механізму оцінювання рівня корупції та корупційних ризиків і розробку науково-практичного підходу до побудови антикорупційного механізму забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Практичне значення одержаних результатів полягає у використанні методичних розробок та запропонованих рекомендацій для оцінювання рівня корупції та корупційних ризиків і побудови антикорупційного механізму забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

На практичному рівні наукові положення, висновки та рекомендації дисертації можуть бути використані при побудові антикорупційного механізму

забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. Зокрема:

- при організації фінансово-господарської діяльності підприємства, для проведення організаційних заходів безпекового характеру та протидії корупції, особливо в контексті усунення ризиків та загроз, що виникають в процесі оформлення договорів та інших документів в різних установах (ТОВ «УКРЮГІМПЕКС», акт про впровадження від 28.06.23 р.)

- в освітньому процесі під час викладання дисциплін «Імплементация міжнародних антикорупційних стандартів у правову систему України» та «Профайлінг у практиці боротьби з економічними злочинами» (ВНЗ «Національна академія управління», акт про впровадження результатів наукового дослідження від 23.05.2023 р.), при викладанні навчальних дисциплін «Бюджетно-податкова безпека», «Фінансова безпека», «Іллегалізація економіки», «Національно оцінка ризиків», під час підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів, а також при виконанні самостійної роботи здобувачів ступенів вищої освіти «бакалавр» та «магістр» (Львівського державного університету внутрішніх справ, акт про впровадження результатів наукового дослідження від 21.09.2023 р.) та при викладанні таких дисциплін як «Економічна безпека», «Публічне адміністрування», «Корпоративне управління», «Фінансовий менеджмент», «Правознавство», «Менеджмент; у курсовому та дипломному проектуванні здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів (ВНЗ «ПрАТ «Львівський інститут менеджменту», акт про впровадження результатів наукового дослідження від 22.08.2023 р.).

**Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності.** У дисертаційній роботі Гури Вадима Вікторовича порушень академічної доброчесності не виявлено: у ній немає ознак академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, компіляції, запозичень або інших порушень. Ідеї, результати і тексти інших авторів, використані в роботі, мають належні посилання на відповідне джерело.

Проведений аналіз наукових робіт здобувача дозволяє стверджувати, що дисертаційна робота Гури Вадима Вікторовича є результатом самостійних досліджень з дотриманням принципів академічної доброчесності.

**Дискусійні положення та зауваження до дисертації.** Незважаючи на важливість наукових розробок, наявних у дисертації та суттєві практичні результати, одержані дисертантом, у дисертаційній роботі Гури В.В. є низка дискусійних положень, що є підставою для обговорення під час її захисту:

1. Здобувачем окреслено види та форми корупції (с. 23-36), побудовано рис. 1.2. на основі вивчення семи наукових праць, однак робота була б більш аналітично та порівняльно насичена, коли б форми корупції були зведені в таблицю з виокремленими причинами, суб'єктами, можливими наслідками та шляхами локалізації.

2. Значно посилили б матеріали першого розділу дисертації, в якому викладено економічне підґрунтя корупційних проявів (с.45-46), безпосередні результати дослідження політики протидії корупції, механізму формування інституційного забезпечення економіки, системи державних органів за рахунок відновлення монополії держави на виробництво безпеки як найважливішого виду чистих суспільних благ.

3. В підпункті 1.3. першого розділу на рис.1.6 (ст.76) представлено основні напрями антикорупційної діяльності для забезпечення економічної безпеки країни, який має чотири основних таких напрямків. Враховуючи, докладне обґрунтування кожного з напрямів, на мою думку, слід було надати їм назви і пояснення.

4. В другому розділі дисертації здобувач згрупував чинники формування індексу сприйняття корупції, описав діаграму опитування, щодо причин перешкоджання іноземним інвестиціям, сприйняття поширеності корупції в окремих сферах діяльності (с.82-84), проте не провів власного опитування представників бізнесу в розрізі Львівщини, Західних областей України та прикордонних областей, де наразі зосереджений бізнес України для розробки дієвого механізму протидії корупційним загрозам економічній безпеці попередження та усунення негативних наслідків, що лише б збагатило роботу.

5. В результаті проведених розрахунків автору бажано було б конструктивніше та більш системно підійти до визначення напрямків покращення економічної безпеки підприємств енергетичної галузі, що досліджуються. Хоча автором запропоновано заходи щодо підвищення рівня економічної безпеки на підприємствах енергетичної промисловості, проте деякі з них мають узагальнений характер і не враховують особливості функціонування в умовах конфліктного середовища.

6. В п. 2.2 «Аналіз впливу корупції на економічну безпеку країни та суб'єктів господарювання в галузі електроенергетики» на рис. 2.8 представлено здобувачем типові міжнародні оцінки корупційних ризиків (ст.110) в яких закладено інструменти, етапи і результати оцінювання. Вважаю, слід було охарактеризувати основні позитивні й негативні сторони, спільні та відмінні риси кожної із розглянутих автором методик, а не просто їх описати.

7. В третьому розділі у табл. 3.2. (ст.132) автором представлено перелік ключових загроз економічній безпеці суб'єктів господарювання галузі електроенергетики, що виникли внаслідок корупційних дій, проте доцільно більш детально обґрунтувати причини виокремлення саме цих загроз.

Проте вказані недоліки та зауваження не знижують наукової й практичної значущості положень дисертації, висновків і рекомендацій. Вивчення матеріалів дисертаційної роботи свідчить про пошуковий характер, творчий підхід здобувача до вирішення поставлених завдань.



## ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ПРО ДИСЕРТАЦІЙНУ РОБОТУ

Дисертація Гури Вадима Вікторовича «Формування механізму попередження та протидії корупції в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання» є самостійним та завершеним науковим дослідженням, яке виконане на високому науково-теоретичному рівні, а одержані результати характеризуються науковою новизною та високим науково-значущим потенціалом. Дисертація вирішує конкретне науково-практичне завдання, що полягає в теоретичному обґрунтуванні і розробці методичних підходів до формування механізму попередження та протидії корупції в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Дисертаційна робота Гури В.В. за своїм змістом відповідає спеціальності 073 «Менеджмент», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40, та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а сам автор Гура Вадим Вікторович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Доктор економічних наук,  
професор, професор кафедри управління  
фінансово-економічною безпекою,  
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»



Ірина МІГУС

Ті́дпис:  засві́дчук  
Директор департаменту кадрів Вищого навчального закладу  
"Університет економіки та права "Крок"  
  
01.12.2023 р.